

Перепьолкіна Олена Олександрівна, olenaspr@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0001-5784-1490,

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки,

Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ДЕРЖАВНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У дослідженні наголошено на актуальності формування та реалізації державної політики забезпечення стабільного економічного зростання в Україні. Метою дослідження визначено актуалізацію уваги до найбільш проблемних аспектів, чинників та перешкод, а також обґрунтування пріоритетів моделі стабільного економічного зростання країни. Показано масштаби втрат економіки України в умовах повномасштабної війни. Доведено, що модель економічного зростання являє собою візію з сукупності системних поетапних кроків, реалізація яких докорінно змінює характер економічних відносин, погляди на розвиток і ціннісні орієнтири, структуру суспільного відтворення і пріоритети розвитку майбутніх поколінь. Обґрунтовано концептуальну модель стабільного економічного зростання країни, що складається з 10 принципових послідовних кроків, проходження яких дозволяє досягти макроекономічної стабілізації, а також перейти до структурно збалансованого розвитку національного господарства. Визначено домінантні етапи змін, які мають відбутися в Україні у підсумку реалізації моделі державної політики стабілізації економічного зростання, а саме: викорінення системних вад функціонування та розвитку національного господарства (завданнями регулювання на цьому етапі визначено подолання системної корупції, системну детінізацію економічних відносин, деофшоризацію та збереження капіталів), поетапний перехід до економічного зростання (визначено такі завдання цього етапу, як зміцнення економічної безпеки, реалізація підприємницького потенціалу, використання внутрішніх резервів, реалізація зовнішньоторговельного потенціалу) та формування ресурсної бази довгострокового стабільного планомірного розвитку (зі завданнями забезпечення макроекономічної стабілізації, реалізації потенціалу зовнішнього інвестування). Ідентифіковано галузеві пріоритети моделі стабільного економічного зростання в Україні. Визначені пріоритети політики спрямовані на локалізацію та нівелювання викликів і загроз функціонування та розвитку таких базових видів економічної діяльності, як промисловість, АПК, транспорт і зв'язок, ІКТ, креативні індустрії.

Ключові слова: національне господарство, економічне зростання, державні інструменти, економічна модель, стратегічні пріоритети.

Perepiolkina O. O., olenaspr@gmail.com,

ORCID ID: 0000-0001-5784-1490,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics,

Lviv University of Trade and Economics, Lviv

STATE INSTRUMENTS FOR ENSURING ECONOMIC GROWTH IN UKRAINE

Abstract. *The study emphasizes the relevance of the formation and implementation of the state policy of ensuring of stable economic growth in Ukraine. The purpose of the study is to update attention to the most problematic aspects, factors and obstacles, as well as to substantiate the priorities of the model of stable economic growth in Ukraine. The scale of the losses of the Ukrainian economy in the conditions of a full-scale war is shown. The conceptual model of stable economic growth of Ukraine is substantiated, consisting of 10 principled consecutive steps, the passage of which allows to achieve macroeconomic stabilization, as well as to move to a structurally balanced development of the national economy. It is proved that the model of economic growth is a vision of a set of systemic gradual steps, the implementation of which fundamentally changes the nature of economic relations, views on development and value orientations, the structure of social reproduction and development priorities of future generations. The dominant stages of changes that should take place in Ukraine as a result of the implementation of the state policy model of economic growth stabilization are identified, namely, the eradication of systemic defects in the functioning and development of the national economy system (the tasks of regulation at this stage are defined as overcoming systemic corruption, systemic detinization of economic relations, de-offshoreization and preservation of capitals), gradual transition to economic growth (the tasks of this stage are defined as strengthening economic security, realization of entrepreneurial potential, use of internal reserves, realization of foreign trade potential) and formation of a resource base for long-term stable planned development (with the tasks of ensuring economic stabilization, realization of foreign investment potential) . The system of sectoral priorities of the model of stable economic growth in Ukraine has been identified. The determined policy priorities are aimed at localization and leveling of challenges and threats to the functioning and development of such basic types of economic activity for Ukraine as industry, agro-industrial complex, transport and communication, ICT, creative industries.*

Keywords: national economy, economic growth, state instruments, economic model, strategic priorities.

JEL Classification: E27, E61, L16, L49-51

DOI: <https://doi.org/10.32782/1563-3950-2025-5-6>

Постановка проблеми. Сьогодні Україна перебуває у процесі повномасштабної війни, що об'єктивно накладає критично складні умови, труднощі й обтяження відносно збереження національного

господарства назагал та формування потенціалу подальшого відновлення на стадії вже повоєнної відбудови. Фактично з власних джерел (головно – податкові надходження та доходи від економічної діяльності) держава покриває лише близько 50 % своїх потреб і це без урахування капітальних вкладень, які будуть потрібні для відбудови зруйнованих підприємств, інфраструктури та навіть цілих міст.

У будь-якому разі Україна розраховує на світову підтримку, яка безальтернативна і допоможе відновити соціальну сферу й економічну систему нашої держави. Попри увесь трагізм війни та її наслідків, Україна водночас отримала унікальний шанс на оздоровлення, причому практично в усіх без винятку сферах суспільного життя – економічній, соціальній, політичній, духовній.

Відносно економічної системи, то потенціал головно криється у відбудові колишніх старопромислових комплексів на засадах інноваційно-технологічної модернізації, зовнішніх інвестицій, які будуть одночасно супроводжуватися імпортом передових прогресивних технологій, викоріненні та в подальшому утвердженні у суспільстві нульової толерантності населення до таких системних вад і девіантних проявів (характеристик), притаманних нашій країні до повномасштабної війни, як корупція, тінізація, зрощування влади і бізнесу, паратизування на природних монополіях і публічних ресурсах та активах, їх розкрадання, неправомірне використання службового становища заради наживи, рейдерство і т. п.

Однак використання всіх вже наявних і тих, що додатково з'являться, можливостей на етапі повоєнної відбудови національної економіки України потребує утвердження в нашій країні нової значно більш якісної моделі стабілізації макроекономічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У цілому дослідженню процесів формування і реалізації державної політики забезпечення макроекономічного розвитку і створення в таких цілях якісного економіко-правового і ресурсного середовища присвячені праці таких вчених, як О. Тимошенко та Т. Лісковецька [1, с. 8-15], О. Ольшанська, А. Мельник, Т. Воронкова [2, с. 32-44], Н. Єфремова та О. Коваленко [9, с. 14-20].

З іншого боку, різносторонні аспекти та особливі умови, фактори, чинники державної політики стимулювання процесів розвитку і реалізації ресурсного потенціалу національної економіки, включно з її пріоритетними видами економічної діяльності й їх галузями, секторами національного господарства і т. п., стали об'єктом і предметом наукових дискурсів Р. Лупака та Р. Бойка [3, с. 855-864], В. Коваленка, В. Радника [5], Г. Запші, О. Орлової-Курилової, С. Лімаренко, А. Яцун [8, с. 9-16] та ін.

Виходячи з розуміння, що державна політика у кожній сфері неможлива без достатнього і належного її ресурсного забезпечення,

підсилення дії конкретних ресурсно-функціональних інструментів, а також організаційних і економічних мотиваційних механізмів, зрозумілих для економічних агентів, у дослідженнях С. Швець [4, с. 20-38], Т. Васильціва [6, с. 320-330], О. Череп [7, с. 296-300], Л. Федулової [10, с. 62-71] та ін. науковців визначаються такі провідні характеристики середовища й умов економічного зростання, зокрема в Україні.

Разом із тим, за часи незалежності в Україні так і не сформовано та не зреалізовано політику, результатом якої стали б системно значимі зміни, достатні для висновку, що економіка держави вийшла на рівень сталого структурно збалансованого макроекономічного зростання. Однією з ключових причин цього стало те, що з року в рік ухвалюється і береться до реалізації ціла кіпа нових ініціатив (стратегій, програм, законів, підзаконних актів і т. п.), однак вони не узгоджені між собою єдиною спільною метою, цільовими орієнтирами і заходами. Іншими словами, державна політика не формується та не реалізується у відповідності до чітко визначеної моделі економічного зростання (відновлення, поступу) і т. п. Відтак обґрунтування методико-прикладних положень такої моделі має високу теоретико-прикладну значимість, а також практичну актуальність, особливо в нинішніх реаліях війни і її наслідків (для соціально-економічної системи країни) та настання етапу повоєнної відбудови, макроекономічного відновлення і побудови нової економічної системи принципово нової країни – насправді незалежної (у т. ч. економічно) України.

Метою статті є актуалізація уваги до формування та реалізації державної політики забезпечення стабільного економічного зростання в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна, як і її економіка, перебуває у стані повномасштабної війни, що завдає критично негативних наслідків для системи національного господарства. Так, на кінець жовтня 2022 року експрес-оцінки показували, що зростання ВВП України знизилося на 37,2 %. Вже натеper вартість проекту з відбудови лише економіки країни перевищила 350 млрд дол. США. Поряд з тим, активні бойові дії перемістилися до східних та південних регіонів, активність у небойових зонах стабілізувалася, економіка пристосовувалася до умов війни. Тим не менше приватне споживання та інвестиції залишалися слабкими через зниження купівельної спроможності, фінансові обмеження та масштабну міграцію за кордон. МВФ прогнозувало, що ВВП України скоротиться приблизно на 35,0 % за рік, а інфляція сягне 30,0 %.

Логістичні проблеми, спричинені з війною, продовжують створювати навантаження на економіку, зокрема пов'язані з роботою портів, транспортних мереж та енергетичної інфраструктури. Війна також спричинила дисбаланс на валютному ринку. Після того, як

Національний банк України девальвував прив'язку обмінного курсу на 25 %, тиск зменшився. Але війна спричиняє безпрецедентне збільшення бюджетного дефіциту. Податкові надходження обмежуються через зниження економічної активності. Тим часом, незважаючи на скорочення другорядних витрат, видатки продовжують зростати, переважно через оборону. В результаті дефіцит бюджету без урахування зовнішніх грантів сягнув близько 14,0 % ВВП першого року війни. Завдяки значному приросту неподаткових доходів, який забезпечується зовнішніми грантами, загальний дефіцит бюджету вдалося скоротити до 8,0 % ВВП [11].

Якщо в регіональному зрізі найбільш негативних економічних наслідків зазнали східно-південні області країни (Донецька, Луганська, Харківська, Сумська, Дніпропетровська, Запорізька, Херсонська, Миколаївська та ін. області), то в галузевому вимірі – АПК, промисловість, транспорт і зв'язок, а це провідні види економічної діяльності реального сектора національної економіки.

Вже зараз урядом країни розроблено План економічного відновлення України, який передбачає чіткі напрями, механізми та інструменти, а також безпосередні проекти, що мають бути реалізованими. Для кожного, хто вважає себе українцем, не має іншої альтернативи, як припинення війни на засадах повноцінної перемоги і витіснення за межі країни всіх окупантів та подальша повноцінна реалізація цього плану. Не видається сумнівною і потенційна фінансово-ресурсна підтримка головних країн – донорів і партнерів України. Однак, аби не відбудувати низькоефективну економіку з тими системними вадами, які були їй притаманні практично постійно з 1991 року, потрібно розуміти конфігурацію нової моделі стабільного макроекономічного зростання системи національного господарства. Це також включає і розуміння ключових недоліків і вад, які були притаманні попередній моделі соціально-економічного розвитку країни (якщо така мала місце).

Передусім слід розуміти, що модель економічного зростання являє собою візію з сукупності системних поетапних кроків, реалізація яких докорінно змінює характер економічних відносин у середині країни, погляди на розвиток і ціннісні орієнтири, структуру суспільного відтворення і пріоритети розвитку майбутніх поколінь. Це не програма заходів соціально-економічного розвитку, навіть не реформа окремої сфери чи галузі, а докорінна перебудова, переформатування стратегічних імперативів і правил гри, тотального суспільного визнання і слідування законам вільного, прозорого ринку, конкуренції та внутрішньоособистісної легітимізації на всіх рівнях відносин.

Щодо України, то досягнення стабільного розвитку базується, на нашу думку, на десяти системних поетапних структурних зрушеннях, коли перший крок – це справжня (а не декларована) рішуча боротьба з

системними чинниками-паразитами, що сковують і унеможливлюють економічне піднесення, для якого в країні завжди існував високий потенціал.

Без викорінення системної корупції, подолання проблем системної тінізації економічних відносин, застосування офшорних схем, розкрадань на митниці, у фіскальній системі, застосування адміністративного тиску на бізнес і т. п. Україна ніколи не перейде в когорту процвітаючих ефективно функціонуючих економік. І це не тільки з причин розкрадання публічних ресурсів, які могли би бути скерованими на розвиток елементів соціальної сфери, реалізацію інших важливих для держави проєктів, включно з бюджетним інвестуванням, але й через те, що такі прояви деформують концептуальні основи утверджені ринкової економіки та демократичного суспільства. Через збереження цих рудиментів Україна уподобається до рф, Ірану, Сирії та саме чинник гіпертрофічно масштабних наслідків війни вселяє надію, що Україна “заслужила” на демонтаж системних макроекономічних перешкод, рівно як і чиновників вищих ланок державного управління, що їх толерують і підтримували раніше.

Наступний крок – формування здорового конкурентного середовища та зміцнення базисних інституцій здорової ефективної економіки, з-поміж яких ключові – верховенство права і недоторканність права приватної власності. Чи ці зрозумілі для всіх постулати існують у системі національного господарства України? Ні. Навіть під час повномасштабної війни відомими стали нові рейдерські захоплення підприємств, використання ситуації для посилення монопольного контролю на ринку, картельні змови для завищення збутових цін і т. п. Нова модель економічного зростання повинна мати дієві регуляторно-контролюючі інструменти і засоби не тільки не допущення, а жорсткого справедливого покарання всіх учасників, причому як з боку бізнесу, так і влади та політичних структур.

Удосконалення конкурентного середовища є важливим і невід’ємним кроком на шляху становлення нової ефективної економіки, однак її розвиток і нарощення масштабів потребує покращення ресурсної забезпеченості вітчизняних економічних агентів. Передусім це фінанси, інвестиції, технології, а також інтелектуально-кадровий капітал. Причому в сучасних умовах цифровізації роль і значимість останнього особливо посилилася. Відтак стале економічне зростання об’єктивно неможливе без збереження й ефективного використання людського потенціалу країни, у т. ч. із позиції того, що це головний ресурс для цифровізації економіки й суспільства.

Вже давно конкурентоздатність економіки ототожнюється з рівнем розвитку інновацій та технологій. Однак відповідний поступ для України все ще не характерний і причиною цього слугує відсутність повноцінної інфраструктури інноваційно-технологічної діяльності,

спроможності якої були б достатніми для інноваційно-технологічної модернізації вітчизняного національного господарства. Власне її формування і розвиток стане тим імпульсом, що забезпечить зміцнення конкурентоздатності підприємств базових і стратегічних видів економічної діяльності.

Наступний крок – досягнення належного рівня енергетичної незалежності, ефективності та ресурсоощадності. Успіхи у цій сфері дозволили би повноцінно вивільнитися від більшості гібридних “оков” з боку РФ, розвинути альтернативну енергетику як окрему стратегічну галузь економіки, наростити економічну ефективність внутрішнього виробництва назагал.

У подальшому можна вже переходити і до просторово збалансованого макроекономічного зростання в Україні. Найбільш креативним та водночас ефективним тут є підхід на основі смарторієнтованого регіонального розвитку, що не лише дозволяє надати нових потужних імпульсів місцевому розвитку, але й слугує прямим шляхом до ефективізації і економічної, і соціальної сфер, дозволяє покращити якість життя місцевого населення.

Невід’ємним напрямом політики забезпечення економічного зростання в Україні має також стати гарантування високого рівня соціальної відповідальності бізнесу і суспільства в цілому, екологічної стійкості, забезпечення високого рівня якості життя. Потрібно розуміти, що повноцінна політика в цій сфері дозволяє зберегти та розвивати людський потенціал країни, без якого об’єктивно неможливі процеси розширеного суспільного відтворення національного господарства, особливо на етапі відбудови економіки у повоєнний період.

Важливо, аби згідно з визначеними кроками-реформами була вибудована етапізація впровадження моделі політики стабілізації економічного зростання в Україні, коли базисними етапами та відповідно до них стратегічними орієнтирами стають:

- викорінення системних вад функціонування та розвитку системи національного господарства (подолання системної корупції, системна детінізація економіки, деофшоризація податків);

- поетапний перехід до економічного зростання (зміцнення макроекономічної безпеки, реалізація підприємницького потенціалу, використання внутрішніх резервів, реалізація зовнішньоторговельного потенціалу);

- формування ресурсної бази довгострокового стабільного планомірного розвитку (забезпечення макрофінансової стабілізації, реалізація потенціалу іноземного інвестування).

Розуміємо також і те, що базисом поступу економіки завжди слугують галузі / види економічної діяльності, які є стратегічно важливими і є в пріоритеті розвитку держави. Нині для України це промисловість, АПК, транспорт і зв’язок, ІКТ, креативні індустрії.

Відтак важливо усвідомлювати та розуміти ті ключові системні виклики, що постали перед суб'єктами господарювання вказаних видів економічної діяльності, підбивають засади їх економічної безпеки, зміцнення конкурентоздатності й можливого переходу до розвитку.

На основі бачення викликів формується інструментарій державної політики, реалізація якого дозволить передусім мінімізувати вплив викликів і загроз, а також підсилити потенціал, стимулювати всі необхідні процеси для забезпечення розвитку пріоритетних видів економічної діяльності в Україні для реалізації їх потенціалу в системі розвитку національного господарства назагал.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Нині економіка України перебуває у стані повномасштабної війни, що об'єктивно накладає критично складні умови, труднощі й обтяження відносно збереження національного господарства назагал та формування потенціалу подальшого його відновлення на стадії вже повоєнної відбудови. Однак рано чи пізно ми все рівно перейдемо до названої відбудови і важливо розуміти конфігурацію цієї нової, значно більш досконалої та ефективної моделі державної політики макроекономічного зростання країни. Така модель має орієнтуватися на проходження її трьох домінантних етапів (із відповідними завданнями) – (1) викорінення системних вад функціонування та розвитку системи національного господарства (подолання системної корупції, системна детінізація економічних відносин, деофшоризація та збереження капіталів), (2) поетапний перехід до економічного зростання (зміцнення макроекономічної безпеки, реалізація підприємницького потенціалу, використання внутрішніх резервів, реалізація зовнішньоторговельного потенціалу) та (3) формування ресурсної бази довгострокового стабільного планомірного розвитку (забезпечення макроекономічної стабілізації, реалізація потенціалу зовнішнього інвестування). Практична площина реалізації моделі стабільного макроекономічного зростання в Україні базується на системі інструментів державної політики подолання викликів і загроз, а також реалізації потенціалу структурно-галузових зрушень у стратегічних галузях національної економіки України, зокрема – промисловості, АПК, у сфері транспорту та зв'язку, ІКТ, у секторі креативних індустрій. Подальші дослідження у цій сфері стосуються моделювання впливу реалізації визначених інструментів державної політики на зміни у макроекономічних показниках та пропорціях національного господарства України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тимошенко О. В., Лісковецька Т. П. Системна трансформація національної економіки України. *Бізнес Інформ*. 2020. № 1. С. 8-15.
2. Сучасні проблеми економічного розвитку України : монографія /

за ред. О. В. Ольшанської, А. О. Мельник, Т. Є. Воронкової. Київ : ТОВ «ДКС центр», 2018. 184 с.

3. Lupak R., Boiko R., Kunytska-Iliash M., Vasylytsiv T. State Management of Import Dependency and State's Economic Security Ensuring: New Approaches to Evaluating and Strategizing. *Accounting*. 2021. Vol. 7. Issue 4. P. 855-864.

4. Швець С. Внутрішні дисбаланси та економічне зростання в Україні в площині фіскально-монетарної проблеми. *Світ фінансів*. 2021. № 4(69). С. 20-38.

5. Коваленко В., Радник В. Оцінка видатків державного бюджету України в контексті їхнього впливу на економічне зростання. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1226/1181>.

6. Vasylytsiv T.G., Klipkova O.I., Lupak R.L., Mitsenko N.G., Mishchuk I.P. Monetary and financial policy of Ukraine: theoretical-empirical connections and priorities of state regulation. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 4. № 31. P. 320-330.

7. Череп О. Г. Стимулювання інвестиційних процесів в економіці України задля підвищення її конкурентоспроможності. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2022. № 1. С. 296-300.

8. Запша Г. М., Орлова-Курилова О. В., Лімаренко С. М., Яцун А. Г. Ресурсне забезпечення ефективності стратегічного управління інноваційною інфраструктурою у формуванні конкурентних переваг та соціально-економічних гарантій в умовах глобалізації економіки. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2021. Вип. 6 (39). С. 9-16.

9. Єфремова Н. Ф., Коваленко О. В. Економічне зростання, економічний розвиток: можливості економіки інноваційного типу. *Бізнес Інформ*. 2018. № 1. С. 14-20.

10. Федулова Л. І. Інноваційний фактор забезпечення сталого розвитку регіонів України. *Економічний вісник університету*. 2017. № 33/1. С. 62-71.

11. Скорочення ВВП та безпрецедентний дефіцит бюджету: у МВФ оцінили наслідки війни для економіки України. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/10/20/novyna/ekonomika/skorochennya-vvp-ta-bezprecedentnyj-deficyt-byudzhetu-mvf-oczynyly-naslidky-vijny-ekonomiky-ukrayiny>.

REFERENCES

1. Tymoshenko, O. V., Liskovetska, T. P. (2020), Systemna transformatsiia natsionalnoi ekonomiky Ukrainy, *Biznes Inform*, № 1, s. 8-15.

2. *Suchasni problemy ekonomichnoho rozvytku Ukrainy* : monohrafiia (2018), za red. O. V. Olshanskoi, A. O. Melnyk, T. Ye. Voronkovi. TOV «DKS tsentr», Kyiv, 184 s.

3. Lupak R., Boiko R., Kynytska-Iliash M. and Vasylytsiv T. (2021), State Management of Import Dependency and State's Economic Security Ensuring: New Approaches to Evaluating and Strategizing. *Accounting*, Vol. 7. Issue 4, p. 855-864.

4. Shvets S. (2021), Vnutrishni dysbalansy ta ekonomichne zrostannia v Ukraini v ploshchyni fiskalno-monetarnoi problemy. *Svit finansiv*, № 4(69), s. 20-38.

5. Kovalenko V. and Radnyk V. (2022), Otsinka vydatkiv derzhavnogo biudzhetu Ukrainy v konteksti yikhnoho vplyvu na ekonomichne zrostannia. *Ekonomika ta suspilstvo*, № 37, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1226/1181>.

6. Vasylytsiv, T. G., Klipkova, O. I., Lupak, R. L., Mitsenko, N. G. and Mishchuk, I. P. (2019), Monetary and financial policy of Ukraine: theoretical-empirical connections and priorities of state regulation. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, vol. 4., no 31, p. 320-330.

7. Cherep, O. H. (2022), Stymuliuvannia investytsiinykh protsesiv v ekonomitsi Ukrainy zadlia pidvyshchennia yii konkurentospromozhnosti. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, № 1, s. 296-300.

8. Zapsha, H. M., Orlova-Kurylova, O. V., Limarenko, S. M. and Yatsun, A. H. (2021), Resursne zabezpechennia efektyvnosti stratehichnoho upravlinnia innovatsiinoiu infrastrukturoiu u formuvanni konkurentnykh perevah ta sotsialno-ekonomichnykh harantii v umovakh hlobalizatsii ekonomiky. *Tsentralkoukrainskyi naukovyi visnyk. Ekonomichni nauky*, vyp. 6 (39), s. 9-16.

9. Yefremova, N. F. and Kovalenko, O. V. (2018), Ekonomichne zrostannia, ekonomichni rozvytok: mozhlyvosti ekonomiky innovatsiinoho typu, *Biznes Inform*, № 1, s. 14-20.

10. Fedulova, L. I. (2017), Innovatsiinyi faktor zabezpechennia staloho rozvytku rehioniv Ukrainy. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, № 33/1, s. 62-71.

11. Skorochnnia VVP ta bezpretsedentnyi defitsyt biudzhetu: u MVF otsynyly naslidky viiny dlia ekonomiky Ukrainy, available at: <https://www.slovoidilo.ua/2022/10/20/novyna/ekonomika/skorochnnia-vvp-ta-bezprecedentnyj-deficyt-byudzhetu-mvf-oczynyly-naslidky-viiny-ekonomiky-ukrayiny>.